

"לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה". (כ"ט כ"ו)

נהגו ישראל לפני חנוכה, ליתן דורון לחתן חנוכיית כסף.
בסיפור הבא אחיו של החתן קיבל חנוכיה...

רבינו ה"דברי חיים" מצאנו קבע להשיא את בתו מרת נחמה עם הגה"צ רבי יצחק טוביה רובין בו ביום שנעשה בר מצוה. יניח הטלית והתפילין בחדא מחתא.

היות שאחיו הגדול של החתן המיועד רבי שלום עדיין לא היה נשוי, נתן לו ה"דברי חיים" חנוכיה במתנה, כדי לפייסו, שלא יקנא באחיו הצעיר... (הובא ב"נעימות החיים")

דווקא אם האב נותן נדוניה לבנותיו אין הוא יכול להקדים ולהשיא את בתו הצעירה, שיש בזה חשש קנאה. כפי שמובא 'אל ישנה אדם בנו בין הבנים' (שבת י"ג). אבל אם אינו נותן נדוניה, ובא אחד ורוצה לקדש את הצעירה אין בזה חשש.

ראיה לדין זה: גם לבן הארמי לא נתן כלום לבנותיו, כפי שכתוב "הלא נכריות נחשבנו לו", שלא נתן להן נדוניה, לכן יעקב לא חשש להקדים את הצעירה. (ש"ת "בית יחזקאל" ס')

'היו ביחד בחור חכם מופלג וזקן והוא חכם קצת ... במסיבה של נישואין הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש'. (שו"ע י"ד רמ"ד ח"י עיי"ש) אחים או אחיות לא יקדימו לעשות נישואין לאח הקטן, מפני שהוא גדול בחכמה, אלא יקדימו לגדול בשנים. (ב"ח, ש"ך שם י"ג)

במקרה של בחור מבוגר או בחורה מבוגרת במשפחה ויש הצעות לצעירים ומסתפקים וחוששים אם לדלג. מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן היה משיב: 'לדלג'. רבות הפעמים בהן היה משכנע ומשכנע את הבחור המבוגר לוותר, לא להקפיד - בזכות הויתור יזכה לשידוך במהרה! ('נר לשולחן שבת' ועיין ב"נר" ויצא תשע"ג)

"וותרן ותגד לאביה" - שמע לבן דברי רחל ותמה, הביט על ידיה ועל צווארה, והנה אין שם לא צמיד ולא נזם שהביא לה בן רבקה... היתכן?! אליעזר העבד כשבא לכאן לקחת אישה, עשרה גמלים טעונים הביא עמו, וזה עיקר הבית בא ריקם?! לא מיהר לבן לרוץ אל יעקב. אמר, מה אני מכניס הלך נודד לביתי, אם אביו שלחו ריקם, או אם גנבים באו עליו ולקחו ממנו הכל, ישוב לביתי!

"ויהי כשמוע לבן את שמע --- יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק". פסיק מפסיק בין שמע ליעקב, וככה תדרשהו: שמע יעקב בן אחותו ששמע מפי רחל לא נכנס באוזניו כלל. רק לאחר שנתמלאה כל העיר מן ה'שמע' של בשורות טובות ורודפות זו את זו. זה אמר: 'שמעו, הבאר במרכז העיר ששנים היתה יבשה החלה שוב לנבוע'. ואיש אחר בישר שהמעיינות בקצה העיר שרגילים היו לנטוף טיפין טיפין, התחילו מפכים מים רבים.

והנה רץ הגיע מן הבאר אשר בשדה ויבשר: 'איש בא, גיבור חיל, ויגל את האבן בידו אחת! איש אלוקים הוא, מי הבאר עלו לקראתו והציפו את כל סביבותיה!'

כל העיר הומיה מן ה'שמע' הזה, רק אז נעשה לו יעקב קרוב ובן אחותו - כל הכבוד שלי, הוא בן אחותי וירץ לקראתו. (ספר הפרשיות)

כאשר דיברו נכבדות לבתו של הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל את רבי יצחק דרזנר (שהיה נין ונכד למגידים מזלטשוב וסטפן), לא אבתה הרבנית בזה השידוך.

כשנתבקשה על ידי בעלה לנמק את סיבת התנגדותה, ענתה ואמרה: "זכורני, בשידוך הקודם של בתנו הגיעו ובאו המחותרים בפמליה גדולה ובכרורת סוסים נכבדת, והנה עתה הגיעו משפחת המדובר כקבצנים עלובים, בעגלות סוסים איטיים ועלובים, מבלי הופעה ורושם..."

רבי אהרן מטשרנוביל שאכן מאד חפץ בשידוך ביטל נימוק זה במחי יד "אני איני משתדך עם הסוסים..." ("ענבי הגפן")

דרך צחות - תמיהה גדולה היא: כידוע עשו מכר את הבכורה ליעקב, העולה מזה שיעקב הוא הגדול בבית. אם כך איך עשו התיר לעצמו להתחתן לפניו, הרי חברו-ידידו, לבן הארמי פסק "לא יעשה כן במקומו". ועשו כידוע היה מקפיד על ההלכה!?

יש לומר שאכן הוא הקפיד מאד בהלכה, דקדק על הדין של 'שוא יקדמונו אחר'... עוד אפשר ליישב, 'יקדמונו אחר', ראה שעתיד לצאת ממנו 'אחרים', לכן הקדים להנשא, ולא רק לאחת כמו אביו אלא לכמה וכמה...

הנושא אישה צריך לבדוק באחיה. (ב"ב ק). מי לא קיים מאמר זה?... יעקב אבינו, בעת שנשא את רחל ולא, שהרי עדיין לא היו ללכן בנים. עד שלא ירד יעקב לחרן לא נפקד לבן בזכרים, כיון שירד נפקד (ב"ר ע"ג).

מן הסתם את סידור הקידושין בחתונת לאה לקח לבן לעצמו, לבל יתפוס יעקב את שקריו ורמאותו...

האם אב יכול לסדר קידושין?

השיב הגאון רבי אליהו מנחם גויטיין: על שאלתו אם האב רשאי לסדר קידושין אצל בתו. הנה לא ידעתי מקום הספק, כי מסדר קידושין אינו שליח של האיש והאישה המתקדשים ומותר לאב להיות מסדר קידושין.

אמנם, אפשר קצת לחוש באב המסדר קידושין לבתו משום עין הרע, ומי שבאמת חושש לזה, במקום שאפשר, יתן לאיש אחר לקרוא את הכתובה, כי קריאתה היא פרסום לעיני הרואים יותר מהברכה. ומי שלא חש לעין הרע בזה יעשה כדרכו.

("זכרון אבות" פ"ז - רבי אליהו מנחם גויטיין היה נכדו של בעל ה"כסף נבחר")

הנהגתו של יעקב אבינו בבית לבן

מה היה יעקב אומר כל אותם עשרים שנה שהיה מתגורר בשדות ואהלים, ביום ובלילה, בשרב ובכפור, שומר ורועה את צאנו של לבן? יעקב אמר את פרקי שיר המעלות בתהלים - "לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל!" (ב"ר ס"ח י"א, רבי יהושע בן לוי) אמר את כל ספר תהלים - "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל", ישראל סבא! (שם, רבי שמואל בר נחמן)

דורות רבים נהגו בניו, בני ישראל לומר מזמורי תהלים בכל עת. מגדולי ישראל עד ליהודים הפשוטים ביותר. גם נוסדו חברות תהלים לפשוטי עם וילדי ישראל, מדי יום או בשבת אחר הצהריים. רבינו בעל "תרומת הדשן" בבוקר, קודם שיצא מבית הכנסת אמר חוקו תהלים עטוף בטלית גדול. כשעמד משנת הצהריים קרא מזמור "אשרי תמימי דרך" ואת המזמור הזה היה מזדלג כשאמר בבוקר. אמר חוקו תהלים אפילו בימי אבלו! ("לקט ישר")

נהגו לומר תהלים על אדם הצריך ישועה, או עיר הנמצאת בצרה. יאמרו פסוקי תהלים אותיות שם החולה, והם מסודרים בספר 'ליקוטי תהלים', כי היא סגולה להעלות לו ארוכה - ושב ורפא לו. ('רפואה וחיים' א' ו' עינין 'סנסן ליאיר' באריכות שהבאנו בזמנו בעלון)

"סגולה לעת צרה": יאמר פסוקים של מזמור קי"ט באותיות שמו ... מה טוב מה ונעים שילקט אדם כל פסוקי תהלים נגד שמו ... והיה ויצא למשמרת לעת מצוא, יגיד את כולם בכונה, ובזה ינצל מכל פגעים רעים ומעלילות, וימצא חן בעיני אלוקים ואדם. (רבי אליהו בעל שם - 'מפעלות אלקים' ועינין 'קיצור של"ה' שמעתי מחכם אחד ממדינת פולין)

'... ויאמרו את פסוקי התהלים בבית הכנסת, ויפרשו קודם התפילה על איזו צרה הם אומרים ...' (ספר זכירה)

מוניטין יצאו לתפילותיו של הרה"ח רבי ישראל חיים גינזבורג. אמירת התהלים שלו היתה בנימינות מיוחדת. פעם שאלו בנו, הגה"ח רבי שמאי בעודו ילד: 'איך התחלת לומר כך תהלים?' 'את זה למדתי בגור!' סיפר וכך היה המעשה: 'אמי, מרת חנה לאה עשתה אותי שליח אל הרבי ה"שפת אמת", לבקש ברכה על חולה. מצבו היה קשה מאד והרופאים חששו לחייו. משום כך הזהירה אותי אמי שלא אהין לעזוב את בית הרבי מבלי לקבל הבטחה מפורשת לבריאות שלימה. היא הסבירה לי כי יש יכולת ביד הצדיק להבטיח ישועות, שהרי צדיק גוזר והקב"ה מקיים. נסעתי לגור. כשנכנסתי אל הרבי הזכרתי את שם החולה. הרבי נתן את ברכתו. הגבאי ציפה כי אצא מן החדר. אבל אני חזקה עלי פקודתה של אמי, לבל אהין לצאת מן החדר בלא ברכה מפורשת להחלמתו המלאה של החולה.

לא ידעתי מה לעשות. לומר זאת לרבי? התביישתי! לצאת בלי הבטחה? חששתי! עמדת. הגבאי דחק בי לצאת, אך ללא הצלחה. ואז פנה אלי הרבי בחיוך ואמר "נו, אינגלע סע הביתה". דבריו של הרבי נייערו אותי משרעפי, 'המשפחה מבקשת הבטחה שהחולה יבריא' אמרתי ברעד, כשסומק מציף את פני. חשתי שבכי עומד לפרוץ ממני מרוב יראה ופחד.

"אהה..." אמר הרבי וחיוך עלה על פניו. "אם כך תתפלל" ציווה וצבט בלחיי.

'איך מתפללים' שאלתי כשהדמעות נקוות בעיני. הרי אף נער בגילי לא עומד כך מול הרבי ומקשה שאלות משאלות שונות. "אומרים תהלים" אמר הרבי. 'אבל איך אדע שאותו חולה יבריא?' שוב שאלתי, נבון וסמוק מגודל המעמד.

"אומרים תהלים עד שמרגישים שהקב"ה שמע את תפילתך וקיבל את בקשתך!" אמר הרבי ה"שפת אמת" ופניו להטו.

'כשיצאתי מחדרו של הרבי רעדו רגלי' סיפר ר' ישראל לבנו שמאי ודמעות שוב זלגו מעיניו. 'אחד ממשמשויו של הרבי הגיש לי שתיה וזירז אותי לצאת לדרך.

אלא שמביתו של הרבי הלכתי ישר לבית המדרש! אמרתי תהלים עד כלות הכוחות ממש, הלא הכרתי את החולה. רק כשחשתי שהתפילה עושה רושם למעלה, העזתי לחזור הביתה.

מאז - למדתי לומר תהלים בקול וברגש, עד שאני חש הקלה כפי שהרבי אמר: "בתפילה מעומק הלב זוכים להרגיש כי נושעים!" (הגאון החסיד" מרת חנה לאה היתה אחייניתו של חידושי הרי"ם וגדלה בביתו של ה"שפת אמת")

אמא - הרבנית בת שבע קניבסקי - הרבתה באמירת תהלים על כל הפונות אליה. פעם שחה למישהי: "וכי את סבורה שאם אני אומרת למישהו כי לא יאונה לו כל רע, יש בכך כח להועיל? אלא מה, אחרי שהוא הולך, אני פותחת ספר תהלים ואומרת פרק אחד מתוך השתתפות בצרתו. התהלים הם המועילים!" אמא גם לימדה סגולות מיוחדות המיוחסות לפרקים ולפסוקים מסויימים:

לרפואה היתה מורה לומר את הפרקים: 'מ"ח ל"ה צ"א', שהם אותיות "מחלה צא"!

ביום ההולדת היתה ממליצה לומר את פרק ב' בתהלים, ולאחר מכן לבקש ולשאול מאת ה', שהרי נאמר בו "אני היום ילדתיך, שאל ממני ואתנה..."

(בית אמי" עיי"ש עוד סגולות)

סיפור של "חברת התהלים" הראשונה בירושלים אותה יסד ר' שלום גיבור, המעורר הנודע של ירושלים

כבר בימים הראשונים לבואו של ר' שלום לירושלים הרגישו בו. גבוה היה משכמו ומעלה. לבוש קפוטת דהוייה, חבל עבה כרוך על מותניו, לרגליו מגפיים כבדים ולראשו מגבעת מעוכה, פניו כמעט ולא נראו, שכן מכוסים היו שפם וזקן עבותים ששחור ולבן שימשו בהם יחד, עד חזהו הגיעו... היה נראה ענק מהלך.

מראשית בואו היה הסבל המבוקש ביותר. גבורתו וצניעותו עמדו לו, הכל רצו אותו ופרנסתו היתה מצויה. החנוונים, כשנתאספו בשטיבלך ב"חורבה" למנחה מעריב, היו מדברים בו: מיהו... מאין הוא... בוודאי הוא איזה נסתר... אולי פריץ משלהם שנתגייר, כהנה וכהנה...

עברו מספר שבועות לבואו לירושלים. ערב שבת בצאתו מן המקווה נכנס אל חנותו של מוכר הממתקים חביליו. בסימנים ורמזים, ביקש לשקול לו כמה אוקיות ממתקים ממינים שונים. מה לר' שלום ולממתקים?! מחשבה טובה עלתה בלבו: בשבתות בין מנחה למעריב ראה שהילדים מתכנסים בחצר "החורבה", משחקים ומתקוטטים ורועשים ואין מי שישים לבו ויעלם על הדרך הטובה. חשב, אכנס אותם באחד השטיבלך, אחלק להם ממתקים ויאמרו עמי פרקי תהלים עד ערבית. אמרו ועשה.

בשבת אחר תפילת מנחה יצא לחצר "החורבה", קרא לאחד הילדים, הראה לו את הממתקים שקנה בחנותו של חביליו. ואמר: 'קרא לחבריך ... לא עברו רגעים מועטים ומסביב לשולחן ישבו כעשרים נערים. ר' שלום ישב בראש, נטל ספר תהלים והתחיל לזמר "אשרי תמימי דרך" בקולו החזק והילדים קוראים אחריו פסוק בפסוק, וקולותיהם נתמזגו למקהלה נהדרת.

אותה שבת קנה לו "ר' שלום גיבור" הסבל הצנוע והשתקן את עולמו בשעה אחת. היתה זו חברת התהלים הראשונה בירושלים. אמירת התהלים הפכה למנהג קבוע.

ר' שלום האריך ימים, שתי דורות עשה בירושלים וממנהגיו לא סר. החדר בו גר היה בחצר חרבה למחצה. סמוך לה היתה חצר שיושביה ערבים. הם היו סבורים כי אצל שכנם ישנם אוצרות כסף מתחת למרצפות. שבת אחת, כשחזר מהכותל המערבי אל חדרו, הופתע על ידי גנבים. אותם שכנים ערבים חיפשו אחרי האוצר הנעלם. משהפתיעם בהופעתו הלא צפויה היכוהו בראשו באלות ונמלטו. ר' שלום נפל על מיטתו מתעלף. כיון ששבה עליו רוחו, נטל את הממתקים והלך אל "החורבה", כמנהגו בכל שבת. בעת אמירת התהלים השיגו הילדים כי פניו אינם כתמול שלשום ושהוא חלוש במקצת, אך קולו היה צלול. בסיום חילק להם את הממתקים ואחרי תפילת ערבית בירכס בשבוע טוב.

הציבור נתפזר והשמש עמד לנעול את הדלת והנה השגיח רבי שלום יושב במקומו ואינו זע. ניגש אליו, נענעו וקרא: 'ר' שלום מה לך? נרדמת? עת לנעול את בית הכנסת וללכת...' אך ר' שלום לא נע ולא זע. השמש נבהל וקרא להצילו, אך הצדיק נפטר. עוד במוצאי שבת הובא רבי שלום גיבור לקבורה בהר הזיתים. רבינו, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד יצא ללוותו ואף אמר אחריו את הקדיש לאחר סתימת הגולל.

תעלומתו של הצדיק לא נפתרה עד היום. אמרו כי עתיר נכסים היה בחו"ל וחשקה נפשו בחיי קדושה בירושלים, אלא שמשפחתו לא אבתה לעזוב הכל והוא עלה לבדו. (עפ"י "ירושלים של מעלה")